

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀԱՎԵՐԺԱԿԱՆ ՍԻՐՈ ԳԱՂԱՓԱՐԸ
ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ «ՓԱՐՎԱՆԱ» ԲԱԼԼԱԴՈՒՄ

DOI: 10.24234/journalforarmenianstudies.v2i65.119

ԱՍՓՈՓՈՒՄ

Մարդկությունը իր ողջ գիտակցական կյանքի ընթացքում ձգտել է հասնել կատարելության՝ միաժամանակ իր շուրջը փնտրելով այն, փորձել է իրեն շրջապատող աշխարհում զգալ հավերժական սիրո բերկրանքը: Ե՛վ կատարելությունը, և՛ սերը մարդու հոգում և շուրջը ստեղծում են ներդաշնակություն: Շատ արագ փոփոխվող 21-րդ դարի մարդը, այնուամենայնիվ, ևս ձգտում է այդ ներդաշնակությանը: Հ.Թումանյանի «Փարվանա» բալլադը այդ գաղափարները իր հիմքում կրող ստեղծագործություն է, որը անգերազանցելի արժեք է մեր մշակույթի հարուստ գանձարանում:

«Փարվանա» բալլադում մեծ գրողը փորձել է նաև տալ Փարվանա լճի, լույսի շուրջը պտտվող թիթեռների առաջացման ստուգաբանությունը: Հյուսել է մի չքնաղ պատմություն՝ արտահայտելով իր խոհերն ու գաղափարները:

Երկը առանձնանում է իր շքեղ լեզվով, պատկերավորման ամենատարբեր միջոցներով հագեցնելով տեքստը՝ բանաստեղծն է՛լ ավելի գրավիչ է դարձրել այն:

Հայ գրականության գոհարը՝ «Փարվանա»-ն, բարձր են գնահատվել նաև ժամանակակիցները, և այն իր ուրույն տեղն ունի հայ գրականության մեջ:

Բալլադի լեզուն, կառուցվածքը, պատկերավորման-արտահայտչական զանազան միջոցները ընդգծում են Ամենայն հայոց բանաստեղծի՝ Հ.Թումանյանի՝ իրեն բնորոշ ոճը:

Բանալի բառեր և արտահայտություններ. Հովհաննես Թումանյան, Փարվանա, ամրոց, անշեջ հուր, կտրիճ, խնձոր, մրցություն, արցունքներ, լիճ, թիթեռներ:

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Մարդկային կատարելության գաղափարը արվեստում ձգվում է կարմիր թելի պես: 1903 թվականին «Թմկաբերդի առումը» պոեմը Հ.Թումանյանը եզրափակում է հետևյալ տողերով. «Ա՛խ, երանի՛, ով մարդ կըգա ու մարդ կերթա անարատ» (Թումանյան Հ., 1991): Իսկ քառյակներից մեկում գրում է. «Բերանն արնոտ Մարդակերը ... հազար դարում հազիվ դառավ Մարդասպան... Ու հեռու է մինչև Մարդը իր ճամփան» (Թումանյան Հ., 1990): Հատկանշական է, որ Թումանյանը նշված տողերում մարդ բառը գրում է մեծատառով՝ առավել շեշտելով գաղափարը: Բանաստեղծի համար մարդկային կադապարով օժտված լինելը դեռևս չի նշանակում լինել մարդ, լինել կատարյալ: Հովհաննես Շիրազը «Բիբլիականի վերջաբանը» պոեմում զարգացնում է այն տեսակետը, ըստ որի՝ մարդը կարող է դառնալ «Մարդ» և լինել կատարյալ, երբ «աղավնանա» դիմացինի նկատմամբ: Մարդերգությունը՝ որպես համամարդկային թեմա, բոլոր ժամանակներում եղել է խիստ արդիական, և մարդուն առաջին հերթին հետաքրքրել է հենց ինքը՝ մարդը՝ իր արտաքին ու ներքին աշխարհներով, իր ընդունելի և մերժելի հատկանիշներով: Մարդն է բնության իշխանը, տիեզերքի կենտրոնը, տիեզերք՝ տիեզերքի մեջ, Աստծո պատկերով ստեղծված միակը, եզակին: Սովորաբար մարդու արտաքին շքեղությանը հակադրվում է հոգու անկատարությունը: Մարդը բնության զարդն է, ամենագեղեցիկը, ամենախելացին. ահա սա է Վերածննդի դարաշրջանի առանցքային գաղափարը: Հայ գրականության մեջ Վերածնունդը ավելի ընդգծված ու բազմակողմանիորեն իր արտացոլումը գտավ տասներորդ դարի տաղերգու Գրիգոր Նարեկացու՝ «Մատյան ողբերգության» պոեմում և տաղերում, որոնք այնքա՛ն բարձր են գնահատվել և մինչև օրս էլ շարունակում են ընթերցողին հիացնել իրենց բազմաշերտությամբ, ոսկեղենիկ հայերենով ու հարուստ բառապաշարով: Թե՛ «Նարեկ»-ում, թե՛ տաղերում՝ «Հարության», «Մեղեդի ծննդյան», միջնադարի Մեծ աղոթասացը ստեղծում է երկու տարբեր բևեռներ: Տեսնում ենք մարդուն՝ որպես բնության շարժիչ ուժի («Հարության»), իսկ երբ կրոնական շղարշի տակ նկարագրում է կնոջը, բանաստեղծը հիացած փառք է տալիս այն թագավորին, այն նորածին փրկչին, նրան պսակողին: Պոեմի առանցքում դարձյալ մարդն է՝ իր

եզակիությամբ, արտաքին գեղեցկությամբ, միևնույն ժամանակ նաև հոգու անհամար արատներով: Իսկ ավելի ուշ՝ Մեծ Վերածննդի (Ռենեսանս) դարաշրջանում, Լեոնարդո դա Վինչին կերտեց կնոջը՝ ոչ այնքան գեղեցիկ, ոչ այնքան շքեղ, ինչպես սովորաբար պատահում է արվեստի գործերում, իսկ Միքելանջելոյի «Դավիթը» մարդու կողմից ստեղծված, մարդուն իսկ բնութագրող բացառիկ արժեք է: Եթե Շեքսպիրը պեղում է մարդու հոգին՝ բացելով նրա արատավոր կողմերը, որը խոր հիասթափություն է ծնում գրողի և ընթերցողի հոգում, ապա Սերվանտեսը իր հերոսի՝ Դոն Կիխոտի օգնությամբ փորձում է իրականության մեջ որոնել ու գտնել կամ չգտնել այն կատարյալը, ներդաշնակն ու գեղեցիկը: Երբ դարձյալ վերադառնում ենք հայ գրականություն և հայացք ենք գցում 20-րդ դարավերջի հսկաներից մեկի՝ Պարույր Սևակի էջերին ու կանգ ենք առնում «Մարդը ափի մեջ» ժողովածուի մոտ, ապա մի կողմից տեսնում ենք ափսոսանք ու հիասթափություն, մյուս կողմից՝ հպարտության զգացում: Մարդու էության ու կատարելության գաղափարը այստեղ եզրափակենք հայ մեծ քնարերգու Համո Սահյանի տողերով. «Ինձ ճանաչելը մի քիչ դժվար է, Հասկացեք, էլի, ես մի քիչ բարդ եմ...»:

Բոլոր ժամանակներում մարդն ինքը ձգտել է կատարյալին, այն վսեմին, գեղեցիկին: Այն արդյոք գոյություն ունի աշխարհում, որտեղ ապրում ենք, թե՞ միայն գրքերում է կամ մեր խորհրդանշական աշխարհներում: Ահա այն հարցադրումներից մեկը, որին Թումանյանը փորձում է պատասխանել **«Փարվանա»** բալլադում՝ իրեն բնորոշ ոճով ու լեզվով:

Վահան Տերյանը «Հայ գրականության գալիք օրը» հոդվածում գրում է. «Թումանյանի մի «Փարվանա»-ն չեմ փոխի պոլսահայ բոլոր հանկարծակի հեթանոսացած պոետների արտագրությանց հետ» (Տերյան Վ., 1989): Որքա՛ն բարձր է գնահատվել այս չքնաղ երկը ժամանակակիցների և նրանցից հետո եկող սերունդների կողմից: Հայ գրականության գոհարը՝ «Փարվանա»-ն, մինչև օրս շարունակում է գրավել իր ոճով ու լեզվով, շարունակում է մնալ արդիական 21-րդ դարի մարդուն նույնպես հուզող իր հարցադրումներով. **կա՞ մարդկային կատարելություն, կա՞ հավերժական սեր:**

Սիրո առեղծվածը փորձում է հասկանալ յուրաքանչյուր ոք: Ինչ խոսք, կա այն զգացմունքը, որ երբեմն մարդուն թներ է տալիս, բարձրացնում երկինք. մարդու հոգին սկսում է ճախրել, ճախրե՛լ ու ճախրել, իսկ երբեմն այնպես խոցում է սիրուն ու հոգին, որ շուրջը ամեն բան լռում է, պապանձվում, աշխարհը խավարով է պատվում:

Երբ դեռ մարդը հավատում էր դիցերին և հավատում էր, որ նրանք են տնօրինում իր ճակատագիրը, նրանց կամքով են ծաղիկները ծաղկում մարդու հոգում և շուրջը, նրանց կամքով է վսեմաշուք Հելիոսը լուսավորում անծիր տիեզերքը: Թե՛ Աստղիկի, թե՛ չքնաղ Վեներայի, թե՛ հավերժ երիտասարդ Աֆրոդիտեի առջև խոնարհվում էին անգամ աստվածներն իրենք: Սակայն մարդուն բոլոր ժամանակներում կեղեքում է մի հարց՝ մինչև օրս անպատասխան մնացած. հավերժ է սերը, թե՞ ոչ: Ահա այս իրարամերժությունը, մարդկային կատարելությանը հասնելու ձգտումը, հավերժ սիրելու փափագը յուրովի արտացոլված է Հովհաննես Թումանյանի՝ ամենքի հետ ապրող և ամենքի չափ տառապող մարդու, բանաստեղծի «Փարվանա» բալլադում:

ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Հովհաննես Թումանյանի «Փարվանա» բալլադը լայն ընդգրկվածություն և խորություն ունեցող բացառիկ երկ է հայ գրականության մեջ: Այն արժարժում է համամարդկային այնպիսի գաղափարներ, ինչպիսին են հավերժական սիրո փնտրտուքը և մարդկային կատարելությանը հասնելու ձգտումը: Ըստ այդմ՝ հետազոտությունը կատարվել է հետազոտական, համադրական-վերլուծական և գուգադրական մեթոդներով:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

«Փարվանա» բալլադը պատմում է Փարվանա արքայի գեղանի դստեր մասին: Ասում են՝ Ջավախք աշխարհի հսկա լեռները՝ Աբուլն ու մթին սարերը, իրենց ուսերին պահում են մի ուրիշ աշխարհ: Կապուտակ ու ծիծղուն երկինք, սեզ ու մթին սարեր, ճերմակ ամրոց: Ահա այսպիսին է այն աշխարհը, որտեղ անցնում են

Փարվանա արքայի ծերության օրերը: Հատկանշական է, որ բանաստեղծը անուններ չի տալիս ո՛չ արքային, ո՛չ դստերը՝ կատարելով խոր ընդհանրացում՝ արքայի և աղջկա կերպարների մեջ խտացնելով հազարավոր արքաներ ու սպասող դուստրեր:

Ամրոցը կոչվում է Փարվանա. այն ամբողջությամբ ճերմակ է: Բալլադի առաջին հատվածում իշխող երանգներն են ճերմակն ու կապույտը, որոնք խորհրդանշում են մաքրություն և մեր երագները: Քանի դեռ Փարվանա չքնաղ դուստրը՝ որպես մի եղնիկ, աշխույժ մանկությամբ զարդարում էր «ծերության օրերն ու սարերն իր հոր» (**Թումանյան Հ., 1990**), երջանիկ ու բախտավոր էր ծեր արքան, և ամեն բան այնքա՛ն լուսավոր էր: Տարիներն անցնում են, և գալիս հասնում է այն օրը երջանիկ, երբ աղջիկը պիտի ընտրեր այն միակին: Արքան ուրախ դեսպաններ ուղարկեց ամեն մի ամրոց, ամեն արքունիք՝ ասելով. «Որտե՞ղ է այն քաջը, թե կա, իմ չնաշխարհիկ դստերն արժանի» (**Թումանյան Հ., 1990**): Ստեղծագործության հենց սկզբում հեղինակը թերահավատորեն է վերաբերվում կատարյալի գոյությանը:

Այդ քաջը պետք է գար ու իր բախտը տաներ: Հավաքվում են կտրիճները Կովկասի՝ «հագած-կապած զենք ու զրահ, ձիանք հեծած ամեհի» (**Թումանյան Հ., 1990**), խոնվել են պալատի հանդիման ու սպասում են «մոտիկ ժամին մրցության»: Կար պայման. ով կհաղթեր մրցույթում, նա էլ կտիրանար «էն սիրունին»: Հնչում են փողերը: Ահա մենք տեսնում ենք և՛ ճերմակ ամրոցը, և՛ շենքերը փառավոր, և՛ պալատի դիմաց խոնված կտրիճներին, և՛ լսում ենք թմբուկների ու փողերի ձայնը: Ցնծում է ամրոցը Փարվանա: Դրանիկներ, նաժիշտներ, և ահա դուրս են գալիս աղջիկն ու արքան: Համեմատության զարմանալի օրինակ է հորն ու դստերը նկարագրող հետևյալ հատվածը. «Հայրը, ինչպես մռայլ մի ամպ, Աղջիկն անուշ մի լուսին, Ամպ ու լուսին, իրար փարված, Դուրս են գալի միասին» (**Թումանյան Հ., 1990**):

Մենք տեսնում ենք գեղանի օրիորդին, զգում նրա քնքշությունն ու մեղմությունը: Թումանյանի համար մի բառը մի աշխարհ է: Երբ հավաքվածները տեսնում են Փարվանա դստերը, հառաչում են, «երագների մեջ են ընկնում՝ էս աշխարհիքից վերացած»: Հայրը դիմում է դստերը. «Նայիր՛, դստրի՛կ իշխանագուն, էս քաջերին լայնալանջ, Այժմ պետք է հանդես դուրս գան, Պայքար մտնեն քո առաջ»

(Թումանյան Հ., 1990): Պիտի տեղի ունենար մրցություն. յուրաքանչյուրը ցույց տար իրեն. մեկը՝ «իրեն ուժը, մյուսը՝ շնորհքն իր բազկի, որը՝ ճարպիկ ձիարշավը, որն էլ՝ թափը իր վազքի» (Թումանյան Հ., 1990): Ապա աղջիկը հաղթողին պիտի ընդուներ որպես ամուսին, կյանքի ընկեր ուրախ և տխուր օրերի համար:

Բալլադում աղջկա սիրո խորհրդանիշը դառնում է կարմիր խնձորը: Խնձորը՝ որպես սիրո խորհուրդ, կա նաև «Սասնա ծռեր» էպոսում: Քառսուն ճյուղ Դեղձուն-Ծամը՝ Պղնձե քաղաքի թագավորի դուստրը, համաձայնում է ամուսնանալ այն «փահլևան»-ի հետ, որը վիշապի բերանից կբերի խնձորը: Սանասարը՝ Սասնա տան հիմնադիրը, բերում է խնձորը: Հայկական ժողովրդական դյուցազներգության երրորդ ճյուղում («Սասունցի Դավիթ») Խանդուր խանումը յուրովի է արտահայտում իր սերը Դավթի նկատմամբ: Ժողովուրդը պատմում է՝ երբ Դավիթը գնացել էր՝ տեսնելու Խանդուր խանումին, ձին կապում է պարտեզում՝ արածելու, իսկ ինքը անուշ քնով քնում է: Պատուհանից տեսնելով քնած Դավթին՝ Խանդուր խանումը խնձորով հարվածում է նրան: Սերը յուրօրինակ զգացմունք է և յուրօրինակ դրսևորումներ կարող է ունենալ: Զարմանալի է. դարեր են անցել, սակայն խնձորը՝ որպես անմնացորդ սիրո խորհրդանիշ, այժմ էլ պահպանված է հայկական ժողովրդական ավանդույթներում: Սովորաբար ժողովուրդները իրենց ազգային դեմքն ու դիմագիծը դրսևորում են հարսանիքների ժամանակ: Հայկական ավանդական հարսանիքի ժամանակ խաչեղբայրը, բարձր պահած խնձորը, տանում է հարսնացուի տուն, այսինքն՝ տղան իր սերը տանում է աղջկան, և այդ սրբազործող զգացմունքը փոխադարձ է: Այսպիսով՝ յուրաքանչյուր ընտանիքի հիմքում պետք է լինի սերը՝ այդ առեղծվածային զգացմունքը, որն ընդունակ էր խոնարհեցնել անգամ Զևսին:

Փարվանա ծեր արքան երջանիկ էր, քանզի ստեղծվելու էր իր դստեր ընտանիքը: Ո՞ր հայրը չի կամենում տեսնել իր զավակին բախտավոր: Աղջիկը պետք է ընտրեր, զարկեր խնձորն «անմահներից անմահին», որ «ողջ աշխարհ մայիլ մնար» իր անգուգական բախտին: Շուտով պետք է հնչեին փողերը, ու զարկեին թմբուկները, և ազդարարվեր մրցության սկիզբը, սակայն աղջիկը, կարմիր խնձորն իր ձեռին, առաջ եկավ՝ ասելով. «Գուցե, հայրի՛կ, տկար լավին Հաղթի մի վես տմարդի, Բայց չի

կարող լինել երբեք Նա սիրելին իմ սրտի» (**Թումանյան Հ.,1990**):

Ֆիզիկապես հզոր ու գեղեցիկ կտրիճ լինել դեռևս չի նշանակում լինել լավ ու կատարյալ: Եվ, ի վերջո, միշտ պետք է հիշել, որ գեղեցկությունն ու քաջությունը հարաբերական հասկացություններ են և արագ փոփոխվող: Աղջկա խոսքից աշխարհը, Կովկասի ծեր արքան ցնցվում են: Ինչպե՞ս թե, չե՞ որ այդ մարդկանց իսկապես կարող էր երջանկացնել միայն նյութականը, շոշափելին՝ ոսկին ու արծաթը, անգին քարերն ու գոհարը, անգամ երկնքից վար բերված աստղերը: Նրանք կարող էին ի սրտե տալ, նվիրել դրանք: Այսպիսին էր այն դարաշրջանը, այսպիսին է նաև այժմ, ցավոք:

Հենց այս ամենն էր շեշտում հեթանոսական շարժման հիմնադիր Դանիել Վարուժանը՝ որպես 20-րդ դարասկզբի ամենամեծ պոետներից մեկը: Բանաստեղծը «Հարճը» պոեմում փառք է տալիս այն ասպետական դարերին, երբ իրական աստվածներն էին Ուժն ու Գեղեցիկը, և որ Սյունյաց Բակուր իշխանի հյուրերը գինարբուքի սեղանի շուրջ բազմել էին՝ ըստ իրենց «սուրերու» մեծության: Ցավոք սրտի, հազարավորների շարքերում ոչ հաճախ կտեսնենք այնպիսի մարդկանց, որոնց համար վերոնշյալ «թանկագին» համարվողները բնավ էլ արժեք չեն, և դրանք մարդուն երջանկացնել պարզապես չեն կարող: Որքա՞ն արդիական է, որքա՞ն բնորոշ մեր ժամանակներին: Կապիտալիզմի արմատները գնալով ավելի խոր ձգվեցին: Փարվանա դստերը հարկավոր չէր այդ ամենը՝ ո՛չ գանձ, ո՛չ արծաթ, ո՛չ անգին քարեր, ո՛չ էլ անգամ աստղը երկնքի: «Ես նրանից հուր եմ ուզում, Անշեջ հուրը սրբազան, Ով կբերի անշեջ հուրը, Նա է ընտրած իմ փեսան» (**Թումանյան Հ.,1990**):

Սա էր չնաշխարհիկ օրիորդի միակ ցանկությունը հավաքվածներից: Ինչ խոսք, այդ կտրիճները պատրաստ էին կովելու, պայքարելու հանուն «էն սիրունի»: Անշեջ հուրը այն կատարելությունն է, այն մշտնջենական սերը, որին սովորաբար ձգտում ենք ամենքս: Հասկացան արդյոք Փարվանա կտրիճները, թե ինչ էր աղջկա կամեցածը: Ցավոք, չհասկացան: Հատկանշական է, որ Փարվանա դուստրը դեռևս հավատում էր, որ, անշուշտ, կբերեն այս տարի կամ միգուցե եկող տարի ու կվերադառնան հարկավ: Կտրիճները թռան դեպի չորս կողմն աշխարհի, որ գտնեն բերեն անշեջ հուրը աղջկան. նա շարունակում էր հավատալ ու հավատով սպասել

նրանց դարձին: Սակայն, ցավոք, ժամանակը չի սպասում այն շարունակում էր սլանալ: Տարիները գալիս-գնում էին, ըստ կարգի ու օրենքի՝ հերթագայում միմյանց, սակայն այդպես էլ չէր երևում այն կտրիճը, ում երբեմն աղջիկը երագում տեսնում էր, «էն հերոսին ապագա», որը լուսանում էր ու չկա: Երբեմն կասկածն էր կրծում «էն սիրունի» հոգին, ու մերթնդմերթ հարցնում էր հորը. «Հայրի՛կ, ինչու՞ ետ չդարձան էն քաջերը սիրատենչ. Մի՞թե, հայրի՛կ, ինձ մոռացան, էլ չեն բերիլ հուրն անշեջ» (**Թումանյան Հ., 1990**)... «Ու՞ր է, հայրի՛կ, ե՞րբ կգա նա **Թումանյան Հ., 1990**) «Մի՞թե չկա էս աշխարհքում անշեջ հուր» (**Թումանյան Հ., 1990**):

Ստեղծագործության մեջ աստիճանաբար փոխվում են տրամադրությունները: Այն լուսավոր աշխարհի փոխարեն, որտեղ ապրում են բալլադի հերոսները, ընթերցողի երևակայության մեջ հառնում է մութ ու տխուր Փարվանա, և կյանքը ապարանքի պատերի ներսում ու դրանցից դուրս դառնում է «պաղ ու տխուր»: Ի՞նչ պիտի պատասխանի այն հայրը, որը այդ աշխարհի մի մասն էր: Նա գիտակցում էր, որ իրական սեր գտնելը չափազանց բարդ է, անգամ անիրատեսական, բայց հավատում էր, որ այդ անշեջ հուրը, որը պետք է երջանկացներ իր միակ դստերը, զավակին, պահպանում են յոթգլխանի դները «Մութ աշխարհքից», «սև ջրից» այն կողմ: Ինչևէ, այնքան տարբեր են մարդիկ ու նրանց ընկալումները իրերի, երևույթների նկատմամբ: Հաճախ հայրը հուսադրում էր դստերը. «Իմ դստրի՛կ, կըզան անշուշտ Ու կըբերեն էս տարի...» (**Թումանյան Հ., 1990**):

Աղջկան մնում էր լուռ ու համբերատար սպասել... Սակայն երբ Փարվանա չքնաղ աղջիկն ինքն է խոստովանում, որ միգուցե աշխարհում չկա անշեջ հուր, հայրը «...էլ չի խոսում. մռայլ, տրտում... Միտք է անում գըլխակոր...» (**Թումանյան Հ., 1990**): «Էսպես անցան շա՛տ տարիներ. Տխուր աղջիկն արքայի Նայե՛ց, նայե՛ց սարերն ի վեր, Ճամփաներին ամայի...» (**Թումանյան Հ., 1990**):

Հուսահատությունից լաց է լինում: Աղջկա արցունքներից գոյանում է Լոռվա աշխարհի հրաշալիքներից մեկը՝ Փարվանա լիճը, որի տակ են անցնում քաղաքը, ամրոցն ու շենքերը փառավոր: «Կորա՛ն, ինքն էլ հետը... Այժմ էնտեղ խոր Փարվանա լիճն է ծփում, Հստա՛կ, ինչպես արտասուք» (**Թումանյան Հ., 1990**):

Իսկ այն կտրիճները թռել էին դեպի չորս կողմն աշխարհի՝ բերելու անշեջ հուրը: Սակայն, ցավոք, նրանք այդպես էլ չհասկացան, որ աղջկա ուզածը ոչ թե իրական կրակն էր, այլ հոգու կրակը՝ սերը: Նրանք շտապելուց թն առան, դարձան թեթև թիթեռներ: «Ու տակավին հուր տեսնելիս ջանք է անում ամեն մինը Շուտով տանի, տիրանա... Ու այրվում են, այրվում անվերջ Կըտրիճները Փարվանա» (Թումանյան Հ., 1990):

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Այսպիսով, «Փարվանա» բալլադով մեծ բանաստեղծը փորձում էր պատասխանել մարդուն հուզող որոշ հարցերի, որոնք միշտ արդիական են: Նա, ի վերջո, եկավ այն եզրակացության, որ հավերժ սեր և կատարելություն չկա: Այս ստեղծագործությամբ Թումանյանը հակադրվեց Ավ. Բասահակյանին, որը «Հավերժական սերը» բալլադում զարգացնում է այն միտքը, որ սերը հավերժ է ապրում:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. **Թումանյան Հ. (1990)**, Երկերի լիակատար ժողովածու, հ. 2, Երևան, Հայաստանի ԳԱ հրատ.:
2. **Թումանյան Հ. (1991)**, Երկերի լիակատար ժողովածու, հ. 2, Երևան, Հայաստանի ԳԱ հրատ.:
3. **Տերյան Վ. (1989)**, Երկեր, Երևան, «Սովետական գրող»:

REFERENCES

1. **Tumanyan H. (1990)**, Erkeri liakatar jhoghovac'ow /Complete collected works/, ten volumes, publishing house, Yerevan, N.A. of sciences of Armenia, volume two.
2. **Tumanyan H. (1991)**, Erkeri liakatar jhoghovac'ow /Complete collected works/, ten volumes, publishing house - Yerevan, N.A. of sciences of Armenia, volume two 2.
3. **Teryan V. (1989)**, Erker /Works/, Yerevan, The soviet writer.

Кристине Казарян

Тема человеческого совершенства и вечной любви

в балладе Ованнеса Туманяна

Резюме

Ключевые слова и выражения. Ованнес Туманян, Парвана, крепость, неугасимый огонь, смельчок, яблоко, состязание, слёзы, озеро, бабочки.

Человечество на протяжении всей своей сознательной жизни стремилось достичь совершенства. Человечество, пыталось найти совершенства в своём окружении, одновременно пыталось почувствовать в окружающем мире счастье вечной любви. И совершенство, и любовь, и душе человека, и вокруг создают гармонию.

В балладе «Парвана» великий писатель также попытался дать этимологию появления бабочек, кружащихся вокруг озера Парвана, света. Он сплел небольшой рассказ, выразив свои мысли и идеи.

Стихотворение отличается и роскошным языком, насыщая текст различными образными средствами, поэт сделал его еще более привлекательным.

Жемчужина армянской литературы «Парвана» была высоко оценена современниками и занимает свое место в армянской литературе.

Язык, структура, разнообразные изобразительно-выразительные средства баллады подчеркивают стиль только ему-всеармянскому поэту Ованнесу Туманяну.

В балладе «Парвана» обсуждается универсальная тема, идея, которая всегда будет спорной. Великий писатель, обобщая сказанное, наконец пришел к выводу, что в этом и без того преходящем мире нет ничего вечного. имеет исключительную ценность в нашей литературе и противопоставляется балладе Аветика Исаакяна «Вечная любовь».

Christine Ghazaryan

The ideology of human thoroughness and eternal love in the ballad "Parvana"

by Hovhannes Hovhannes Tumanyan

Conclusion

Key words and expressions: *Hovhannes Tumanyan, "Parvana", a castle, quenchless fire, daredevil, an apple, a duel, tears, a lake, butterflies.*

Humanity has strived for thoroughness within all his conscious life, at the same time looking for it around, has tried to feel the delight of eternal love in the surrounding world. Both love and thoroughness in a human's soul and around him create harmony. In the 21st century a very quickly changing human being, anyhow, also strives for this harmony. The ballad "Parvana" written by Hovhannes Tumanyan is a creation having all these ideas in its base, what is an unequalled value in the rich treasury of our culture. The ballad language, structure, imaging-expressive different tools of the ballad emphasize the unique typical style of all Armenians writer Hovhannes Tumanyan.

In the "Parvana" ballad, the great writer also tried to give the etymology of the appearance of the butterflies circling around the Parvana lake, the light. He weaved a short story, expressing his thoughts and ideas.

The gem of Armenian literature, "Parvana", was highly appreciated by contemporaries and has its own place in Armenian literature.

Քրիստինե Ղազարյան - Երևանի Աշոտ Մանուկյանի անվան համար 93 դպրոցի ուսուցչուհի. kristinekazaryanh@mail.ru

Кристине Казарян - Учительница школы N 93 имени Ашота Манукяна. kristinekazaryanh@mail.ru

Christine Ghazaryan - A teacher at school N 93 named after Ashot Manukyan. kristinekazaryanh@mail.ru

«Հայագիտական հանդես» ամսագրի խմբագրությունը չեզոքություն է դրսևորում հոդվածներում արտահայտած կարծիքների ու տեսակետների նկատմամբ: